

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRIȚESCU”

Vol. 55/2003

Colectia
BIBLIOTECA ECONOMICĂ

Seria
**Probleme
economice**

**RELAȚIILE
COMERCIALE EXTERNE
ROMÂNNO -
VEST-EUROPENE (UE)
ÎN SECOLUL XX**

Gheorghe DOBRE

ISBN 973-7940-06-7

Centrul de Informare și Documentare Economică

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ

Relațiile comerciale externe româno-vest-europene (UE) în secolul XX

Gheorghe DOBRE

Centrul de Informare și Documentare Economică
București, 2003

Volumul de față prezintă tema
"Relațiile comerciale externe româno-vest-europene (UE) în secolul XX"
realizată de Institutul de Economie Națională
în cadrul

Programului Național de Cercetare CERES.

Proiectul Institutului Național de Cercetări Economice al Academiei Române
**"Modelarea politicilor economice în perspectiva integrării în Uniunea
Europeană și fundamentarea restructurării economiei României în contextul
tranziției spre o nouă Europă".**

Contract 155/2001
Etapa a II-a, P2/11

Editat de CENTRUL DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ECONOMICĂ
REDACTOR-ȘEF - VALERIU IOAN FRANÇ
SECRETAR GENERAL DE REDACȚIE - AIDA SARCHIZIAN

REDACTOR: ADELINA BIGICĂ
MACHETARE ȘI TEHNOREDACTARE: MIHAELA PINTICĂ
CIDÉ/PROBLEME: Pro_dobre.doc (55)

Redacția și administrația: București, Calea 13 Septembrie nr. 13, sectorul 5,
cod poștal 76 117, telefon: 0040-1-411 60 75, telefax: 0040-1-411 54 86
Adresa poștală: București 5, căsuța poștală 5 - 72

Materialele cuprinse în acest buletin pot fi reproduse numai cu aprobarea
conducerii Institutului Național de Cercetări Economice

Volumele seriei pot fi identificate și comandate fie în colecție anuală, respectiv ISSN 1222 - 5401,
fie pe fiecare titlu în parte, respectiv pe ISBN alocat fiecărui volum.

Pentru volumul de față: ISBN - 973 - 7940 - 06 - 7

CUPRINS

Tendențe generale	5
Addenda: 1938	16
Anexă	19
Bibliografie selectivă.....	22

Tendențe generale

1. O privire cât de cât orientativă asupra evoluției economiei țării noastre timp de un veac ne indică un traseu, neîndoielnic, ascendent, marcat bunăoară, de o creștere a PIB-ului total de 6,5 ori într-un ritm mediu anual de cca 2%.

Relațiile sale comerciale externe cu întreg mapamondul au sporit, în aceeași perioadă de timp, mai mult și mai repede, respectiv de aproape 10 ori, într-un ritm mediu anual de creștere de 2,3%.

2. Alăturând aceste cifre ne putem lesne edifica asupra temeiului constatării că în decursul veacului încheiat economia României a parcurs un marcant proces de "deschidere" spre o accesare tot mai mare, la diviziunea internațională a producției mondiale. Este, de altminterea, edificator, că dacă la început de secol ponderea comerțului exterior total în PIB-ul total românesc era de aproximativ 45%, la sfârșitul secolului mărimea ei se ridicase deja la 50%.

Și aceasta în ciuda faptului că, între timp, economia țării noastre, ca de altfel și a altor țări, a fost puternic afectată de seisme economice provocate de două războaie mondiale, de crize economice, de cuceriri străine etc.

3. Din capul locului se impune precizarea că în configurația geografică a comerțului nostru exterior țările europene, mai precis, cele vest-europene, atât la începutul și la mijlocul secolului, cât și la sfârșitul lui, au ocupat un loc precumpănitor. Constatarea este atestată de informațiile cuprinse în tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 1

Ponderea specifică a țărilor vest-europene în comerțul exterior al României

în %

Europa de Vest/România	1900	1913	1938	1998
În total	92,9	88,1	80,1	63,7
În export	93,6	87,6	76,4	68,1
În import	91,9	88,6	84,5	60,7

Reiese că:

a) Toate elementele componente ale fluxurilor comerciale externe ale țării noastre cu țările vest-europene, se înscriu pe o curbă descrescătoare.

Între 1900 și 1998, deci la distanță de cca 100 de ani, ponderea țărilor pomenite în comerțul exterior al României, per total, scade cu 29,2 puncte procentuale (pct. p.). Diminuarea cea mai mare, adică 16,4 pct. p., respectiv peste 56% revine perioadei 1938/1998, în speță ultimilor 50 de ani și numai 12,8 pct. p., corespunzător 44%, perioadelor anterioare.

b) Cel mai puțin din descreșterea respectivă aparține ponderii exporturilor românești în țările vest-europene. Pe întreaga perioadă menționată (1900/1998) scăderea este de 25,5 pct. p., din care aproape 44% (11,2 pct. p.) au fost

înregistrate între 1913/1938, și restul între 1900/1913 (6 pct. p.) și între 1938/1998 (8,3 pct. p.).

c) Însă scăderea cea mai mare se constată la importuri și anume cu 31,2 pct. p., iar peste 3 sferturi din această scădere (76%) are loc în ultimii 50 de ani (1938-1998 cu 23,8 pct. p.) și restul de 3,3 pct. p. și 4,1 pct. p. înainte.

d) Este în afara oricărei îndoieli că asemenea evoluții au stat sub incidența mai multor evenimente și procese pe care aici nu putem să le accentuăm decât enunțativ.

d.1) Cele două războaie mondiale, la care adăugăm în mod apăsător războiul rece;

d.2) Schimbări substanțiale de teritoriu geografic al țării (până la primul război mondial România, în fapt, dispunea de 137.903 km²; în 1938 de 295.049 km²; în 1998 de 238.391 km²);

d.3) Structuri social-politice și statale diferite (regalitate, republică, capitalism, socialism, tranziție etc.);

d.4) Schimbări structurale în economie (asupra cărora vom mai reveni);

d.5) Potențial și nivel diferit de dezvoltare economică (vom reveni).

e) În același timp, datele consemnate în tabel pledează fără dubii că traiectoria parcursă de evoluția comerțului exterior românesc cu țările vest-europene s-a menținut cu mult deasupra mediei relațiilor noastre comerciale cu țările lumii în ansamblul lor, economia țării noastre, privită în conexiune cu activitățile sale comercial-externe, fiind organic legată de zona apuseană a continentului.

4. Liantul trainic și de durată al acestei legături l-au constituit relațiile noastre comerciale externe cu țările care astăzi s-au grupat în Uniunea Europeană (UE).

Informațiile date de cifre din tabelul nr. 2 sunt cât se poate de edificatoare.

Tabelul nr. 2

Pondere UE în comerțul exterior al României cu țările vest-europene

%

UE/Europa de Vest	1900	1913	1938	1998
În total	97,3	97,8	81,5	93,0
În export	97,6	97,6	83,0	93,5
În import	97,0	98,1	79,9	92,6

Rezultă, astfel, că UE ocupă în comerțul exterior românesc cu țările vest-europene un loc dominant. Coeficientul de variație calculat, de sub 10% arată, totodată, că în atare domeniu de activitate economică, apreciat la nivel statal, extern, și-a menținut constant cota înaltă atinsă timp de aproape un secol. De unde se poate lesne conchide că relațiile comerciale externe ale României cu apusul Europei sunt, în fapt, relațiile de profil cu UE.

5. Așa stând lucrurile să încercăm o radiografie a situației pe structura statală cu UE.

5.1. Mai întâi o privire de ansamblu asupra comerțului exterior total al României cu țările UE.

Tabelul nr. 3

Ponderile țărilor UE în comerțul exterior total al României (ani diferiți)

Țările	1900	1913	1938	1998
Anglia	10,7	9,3	14,9	5,9
Austria	25,3	21,5	x)	5,0
Belgia-Luxemburg	32,8	18,3	7,9	3,1
Danemarca	-	-	1,0	0,8
Finlanda	-	-	-	0,4
Franța	5,3	9,0	11,4	11,0
Germania	16,7	26,7	54,5	31,0
Grecia	0,3	0,8	1,8	3,4
Italia	5,8	8,6	7,3	32,6
Olanda	2,7	4,6	2,7	5,2
Portugalia	-	-	0,2	-
Spania	0,4	1,1	-	-
Suedia	-	0,1	1,1	1,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0

x) *Inclusă la Germania.*

Datele din tabel ne conduc, înainte de toate, la ideea că, între începutul și sfârșitul secolului XX schimbări fundamentale de structură statală nu au avut loc. Coeficientul caracteristic care exprimă statistic aceste schimbări între 1990 și 1998 se înscrie într-o valoare de numai 4,83. O astfel de valoare se apropie sensibil de coeficientul de schimbări structurale petrecute între 1938 și 1998, care este egal cu 4,47, ceea ce ne îndeamnă la a concluziona că structura perenă, de bază, a schimburilor comerciale externe ale României cu țările UE s-a edificat, în special în ultimii 50 de ani, sau mai exact spus, ultimul an aici considerat, prin structura sa specifică, s-a apropiat cel mai mult de structura "normală" a anului 1938.

Între 1900 și 1998 cele mai "agitate" schimbări au avut loc între anii 1900 și 1938 cu un coeficient de 7,96 și între 1913 și 1938 cu un coeficient de 6,73.

Desigur că datele reclamă explicații. În contextul aici analizat ceea ce ni se impune cu precădere atenției este faptul că, din ansamblul țărilor UE care au întreținut de-a lungul timpului, cele mai însemnate și strânse legături comerciale cu România au fost: Anglia, Franța, Germania și Italia. Ele au constituit în fapt "nucleul" principal de state în jurul cărora România, comerțul său exterior, a gravitat timp de aproape un secol.

La început de secol, acestea, luate împreună, dețineau o pondere de cca 40%. În anii următori cota lor parte în comerțul româno-unional a depășit 50%: în

1913 era deja de 53,6%, în 1938 se ridica la 88,1%, pentru ca în 1998 să se stabilizeze la 80,5%.

5.2. Situația reflectă tendințele existente pe parcursul perioadei analizate, în structura statal-unională a fluxurilor export-import ce constituie substanța comerțului exterior al României cu țările în cauză.

5.2.1. În privința exporturilor situația o putem sintetiza prin datele din tabelul nr. 4.

Tabelul nr. 4

Ponderea țărilor UE în exporturile României (ani diferiți)

în %

Țările	1900	1913	1938	1998
Anglia	6,6	7,8	17,5	5,7
Austria	17,3	16,7	x)	4,7
Belgia-Luxemburg	54,9	31,7	4,4	2,9
Danemarca	-	-	2,3	0,4
Finlanda	-	-	-	0,1
Franța	3,0	11,1	7,4	9,3
Germania	7,5	9,1	41,8	30,8
Grecia	0,1	1,0	10,8	3,9
Italia		12,5	9,8	34,6
Olanda		6,4	2,0	6,5
Portugalia	-	3,6	-	-
Spania	0,6	2,1	3,0	-
Suedia	-	0,1	1,0	1,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0

x) *Intră în Germania.*

Rezultă, mai întâi, o tendință relativ acceptabilă de disimulare a ponderii țărilor UE în exporturile românești de un secol. Dacă la începutul perioadei, aproape 3/4 din exporturile românești luau calea Belgiei și Austriei, cu timpul ponderea acestor state scade sensibil, mărindu-se, în schimb, ponderea altor state ca Germania, Italia etc.

În orice caz, coeficientul de schimbări structurale calculat pe 1900 și 1998 ne dezvăluie o valoare mult mai mare decât același coeficient calculat pe total comerț exterior (6,59 → 4,83). În schimb, valoarea mărimii lui socotit pe anii 1938/1998 se înscrie în jurul a 4,43, foarte apropiat de cel evaluat pe total comerț exterior românesc cu UE.

Schimbările cele mai mari au loc între 1900 și 1938 când coeficientul menționat era de 10,64 urmat de cel calculat pentru 1913 și 1938 (9,68) și apoi de cel apreciat pentru 1900 și 1913 (7,16).

Dar ca și mai sus, țările care au format "nucleul" deja constatat, își găsesc și aici confirmarea deplină. La începutul secolului cele patru țări menționate (Anglia, Franța; Germania, Italia) dețineau abia 1/5 în exporturile României, în

1913 urcă la peste 40%, iar în 1938 depășește 76%, astfel ca în 1998 să atingă 80,4%.

5.2.2. Ne putem face o imagine cantitativă suficient de convingătoare din datele tabelului nr. 5 asupra importurilor României din țările UE..

Tabelul nr. 5

Ponderea țărilor UE în importurile României (ani diferiți)

în %

Țările	1900	1913	1938	1998
Anglia	16,1	10,9	12,1	6,0
Austria	35,8	26,9	x)	5,2
Belgia – Luxemburg	3,6	3,2	7,9	3,2
Danemarca	-	-	1,0	1,1
Finlanda	-	-	-	0,6
Franța	8,3	6,7	11,4	12,3
Germania	28,8	46,3	54,5	31,1
Grecia	0,6	0,5	1,8	3,1
Italia	5,0	4,3	7,3	31,0
Olanda	1,6	1,0	2,7	4,2
Portugalia	-	-	0,2	-
Spania	0,2	0,1	-	-
Suedia	-	0,1	1,1	2,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0

x) *Inclusă la Germania.*

Spre deosebire de exporturi importurile din țările UE au avut o structură geografică mai puțin schimbătoare. Mai mult chiar, frecvența și amplitudinea acestor schimbări s-au apropiat mai mult de valorile calculate pe total comerț exterior românesc cu țările UE.

Pe întreaga perioadă analizată, mai precis între 1900 și 1998 coeficientul pomenit era de 5,03 cu abia 4% mai mare decât cel calculat pe total comerț exterior.

Cel mai mic coeficient (4,90) se constată între 1938 și 1998, adică în ultimii 50 de ani, față de care cel evaluat pentru 1900 și 1998 era mai scăzut cu 2,6%. Valoarea cea mai mare are loc între 1900 – 1938 (7,25) urmată de cea dintre 1913 – 1938 (5,84) și dintre 1900 – 1913 (5,66).

Mai mult decât în cazul exporturilor, țările UE din care România realiza inputuri dețineau ponderi substanțiale.

La început de veac, “nucleul” de patru țări menționate deja, deținea o pondere însumată de 58,2%, în 1913 de 68,2%, în 1938 de 85,3%, iar în 1998 de 80,4%.

În fapt, inputurile românești din UE se concentrau în inputurile din patru țări: Anglia, Franța, Germania și Italia.

6. Fără doar și poate că în spatele schimbărilor structurilor geografice stăteau schimbări demne de reținut și în structurile materiale ale comerțului exterior românesc.

6.1. Exporturile

Pentru descifrarea modificărilor survenite în fluxurile de mărfuri ieșite din țara noastră pe calea comerțului exterior spre țările UE, vom apela la datele calculate și reproduse în tabelul următor.

Tabelul nr. 6

Structura exporturilor românești spre țările UE în 1913 și 2000

- % -

Grupe de produse	1913	2000	+ / -
1. Vegetale	98,8	1,4	-97,4
2. Textile	0,4	57,3	+56,9
3. Metale	0,4	13,6	+13,2
4. Mașini și instrumente	0,4	27,7	+27,3
Total 1 - 4	100,0	100,0	0,0

Să precizăm că produsele consemnate în tabel se regăsesc, într-o formă sau alta în nomenclaturile utilizate în statisticile comerțului exterior la momentele specificate. Adăugăm, de asemenea, că ponderile deținute de grupurile de produse selectate în tabel se înscriau în valori de mărimi reprezentative, adică de 67,5% pentru anul 1913 și 59,7% pentru anul 2000.

Din datele tabelului reiese că:

6.1.1. Între 1913 și 2000, adică timp de 87 de ani exporturile românești au suferit schimbări structural-materiale care, după tehnicile de calcul obișnuite în materie, sunt deosebite. Coeficientul de schimbări structurale, calculat în cazul de față, se înscrie într-o valoare de 12,532 ceea ce întrece cu 25% valoarea aceluiași coeficient calculat pentru schimbări structurale intervenite însă în decurs de ... 200 ani. Calculele noastre sunt însă riguroase atât cât pot fi ele bazate pe procedee obișnuite de statistică. Comentariile nu pot fi în consecință prea departe de realitate. Cu aproape 100 de ani în urmă România figura pe harta comerțului exterior vest-european ca țară exportatoare, aproape în totalitate de "vegetale". Mitul care mai dăinuie și azi prin anumite cercuri referitor la "România-grânar al Europei", își trăgea originea dintr-o asemenea stare de lucruri.

În timpul nostru (în 2000), grupa respectivă de produse dispărea, în fapt, din exportul românesc (1,4%). Apare însă grupa de produse "textile" cu pondere de peste 57%: să ne așteptăm oare ca în curând să apară un nou mit? ("România - croitoreasa Europei").

6.1.2. O situație aparte reprezintă un produs care a împins România în circuitul comercial mondial pe parcursul întregului secol. E vorba de "petrol și derivatele lui". Particularitatea situației constă în aceea că, dacă la începutul secolului (ca și mai târziu de altfel, până prin anii '50) acest produs se exporta în principal, în țările europene și deținea locul doi după "cereale" în exportul total

românesc (cu o pondere de 19,6%, cerealele având o pondere de 67%), la finele secolului, produsul nu numai că nu se exportă, dar, dimpotrivă, se importă și nu din țările europene, ci din țări neeuropene.

7. Importurile

Tabelul nr. 7 alăturat cuprinde datele orientative de bază.

Tabelul nr. 7

Structura importurilor românești din țările UE în 1913 și 2000

Grupe de produse	1913	2000	±
1. Vegetale	1,8	1,5	- 0,3
2. Textile	26,7	40,8	+ 14,1
3. Metale	53,3	9,8	- 43,5
4. Mașini și instrumente	18,2	47,9	+ 29,7
Total 1-4	100,0	100,0	0,0

Să notăm și aici că grupele de produse sunt comparabile cel puțin în timp, ele figurând în nomenclaturile de specialitate existente în practica comercială la momentul 1913 și 2000.

Cât privește reprezentativitatea lor, menționăm că în tabelul importurilor românești produsele selectate dețin, pentru anul 1913 o pondere de 55%, iar pentru anul 2000 de 59%.

7.1. Schimbările structurale sunt și aici deosebite. Coeficientul corespunzător calculat pentru 1913-2000, adică pe timp de 87 de ani se înscrie într-o valoare de 0,174, cu numai 8,3% mai mică decât cea maximă evaluată pe schimbări corespunzătoare cu o durată de 200 ani.

7.2. Cele mai mari creșteri de ponderi se observă la grupa "Mașini și instrumente", urmată de cea a "Textilelor". Scăderi drastice au loc la grupa de "Metale".

8. Schimbările intervenite în structurile materiale ale exporturilor și importurilor românești în decursul ultimului veac au fost prilejuite de două principale împrejurări.

8.1. Unele de natură internă și privesc modificările de structură a întregii economii petrecute în ultima sută de ani și în cadrul cărora industria mașinistă de tip european a început să dețină o pondere superioară ponderii deținute, înainte vreme, de agricultură.

8.2. Altele de natură externă și privesc schimbările ce au avut loc în țările vest-europene și mai ales în UE, structurile lor economice fiind la sfârșit de veac cu totul altele decât cele existente la început de secol. Faptul avea să creeze oportunități și cerințe noi; dar și posibilități noi de satisfacere a lor, atât pe piețele lor interne, cât și pe alte piețe, printre care și piețele românești.

9. Aceste prefaceri au prilejuit și impacturi diferite asupra evoluției celor două fluxuri constitutive ale comerțului exterior: exporturi și importuri.

9.1. O primă ilustrare ne oferă datele calculate și prezentate în tabelul următor.

Tabelul nr. 8

Ponderea exporturilor și importurilor în totalul comerțului exterior al României (ani diferiți)

Anii	Total comerț exterior = 100		±
	Export	Import	
1900	56	44	+12
1913	53	47	+6
1938	54	46	+8
1950	46,6	53,4	-6,8
1998	41,3	58,7	-17,4

Rezultă că în prima jumătate a secolului XX exporturile au depășit importurile cu valori cuprinse între 6 și 12 pct. p. În cea de-a doua jumătate de veac, situația a evoluat invers exporturile s-au situat sub ponderile importurilor cu valori între 6,8 și 17,4 pct. p.

9.2. Exprimând în alți termeni, mai uzuali, coeficientul sau rata de acoperire a importurilor de către exporturi ne confirmă întru totul situația arătată mai sus. Astfel, în 1900, exportul depășea importul în proporție de 129%, în 1913 de 114%, în 1938 de 115%. Dar în 1950 proporția respectivă era de numai 87,2%, iar în 1998 scade la 81,8%.

9.3. Concluzia ce se desprinde, lesne de înțeles este că în prima jumătate a secolului XX balanța comercială a României era activă pe când în cea de-a doua jumătate de veac era pasivă.

9.3.1. Iată cifrele de lucrări, orientative, disponibile.

Tabelul nr. 9

Balanța comercială a României cu țările vest-europene (ani diferiți)

Anii	mil. \$ SUA ¹		
	Export	Import	Balanța ±
1900	52	40	+12
1913	134	118	+16
1938	157	136	+21
1950	212	243	-31
1998	5648	7171	-1523

9.3.2. Poziția marcantă a statelor din UE în ansamblul țărilor vest-europene avea însă să se răsfrângă și asupra imaginii redată în tabelul de mai sus.

Pentru a judeca la obiect, rezultatele unor calcule consemnate în tabelul următor ne vor fi, credem, utile.

¹ Valuta nord-americană este exprimată în dolari curenți – la cursuri valutare curente.

Tabelul nr. 10

Balanța comercială a României cu țările UE (ani diferiți)

mil. \$ SUA¹

Anii	Export	Import	Balanța ±
1900	51	39	+12
1913	114	103	+11
1938	100	92	+8
1950	13	31	-18
1998	5279	6643	-1364

De observat că soldurile active ale balanței aici prezentate aparțin perioadelor de dinainte de 1950, pe când cele cu solduri pasive după această dată.

Apoi nu se poate trece cu vederea faptul că valorile soldurilor active se înscriu într-o tendință descrescătoare, în timp ce soldurile pasive descriu o curbă puternic crescătoare.

9.4. Alăturând cele două tabele (9 și 10) vom observa că ponderile balanțelor comerciale ale României cu statele UE în balanțele corespunzătoare cu ansamblul țărilor vest-europene sunt fie în scădere, fie în creștere, în ambele cazuri însă, la valori relativ mari.

Bunăoară, în 1990, soldul activ al balanței cu UE reprezenta 100% în balanța cu țările vest-europene, în 1913 proporția era de 69%, iar în 1938 de 38%. Cât privește soldul pasiv, acesta reprezenta în 1938 o cotă de 58% și în 1998 de 89%.

10. Pentru întregirea tabloului mai sus descris o seamă de date calculate pe baza unor izvoare oficiale credem că sunt relevante.

10.1. De evidențiat mai întâi că, în 1911, pentru a lua un an antebelic normal, situația comerțului exterior românesc s-a încheiat cu un sold pozitiv, din care aproape 78,9% reprezenta beneficiul net obținut în relațiile cu opt dintre principalele țări ale Europei de atunci și integrate azi în UE. Acest procent rezultă din diferența unui activ comercial mai mare cu 37,6% decât pasivul comercial încheiat cu respectivele țări vest-europene.

De asemenea, de reținut că jumătate din numărul țărilor luate în considerare prezentau față de România un sold activ, iar cealaltă jumătate un sold pasiv.

10.2. În anul 2000 situația este cu totul alta. În activitatea de comerț exterior cu aceleași opt țări vest-europene România a avut o balanță pasivă, reprezentând 77,2% din soldul pasiv al balanței totale din acel an. Din acest procent soldul negativ întrecea pe cel pozitiv de peste 12 ori. Și din cele opt țări pomenite numai cu două România obținuse un sold pozitiv, cu restul de șase țări soldul a fost pasiv.

10.3. La cele două momente la care am făcut mai sus referire situația pe țări a fost însă foarte diferită.

¹ Vezi nota de la tabelul 9.

Tabelul nr. 11

Balanța comercială a României cu unele țări vest-europene în 1911 și 2000

în %

Țările	1911	2000	±
Anglia	- 11,5	+ 21,1	+ 9,6
Austria	- 29,0	- 12,1	- 16,9
Belgia	+ 66,9	- 3,2	+ 63,7
Franța	+ 3,8	- 10,7	- 6,9
Germania	- 59,0	- 45,7	- 13,3
Grecia	- 0,4	- 8,2	- 7,8
Italia	+ 8,8	- 20,1	- 11,3
Olanda	+ 20,5	+ 78,9	+ 58,4
Sold total opt țări	100,0	100,0	

Reiese astfel că România în 1911 a beneficiat de un sold activ cu Belgia, Olanda, Italia și Franța și s-a îndatorat cu un sold pasiv față de Germania, Austria, Anglia. În anul 2000, soldul activ a fost încheiat cu Olanda și Anglia, iar cel pasiv cu Germania, Italia, Austria, Franța, Grecia și Belgia.

Regrupările intervenite pe țări, între cele două momente analizate sub raportul ponderii fiecăreia dintre ele la soldul pozitiv sau negativ al balanței comerciale, sunt deosebit de însemnate. O dovedește și faptul că valoarea coeficientului de schimbări structurale, calculat pe baza datelor din tabelul de mai sus se ridică la cifra de 9,633 ceea ce pentru un timp de aproape 90 ani, cât a durat perioada luată în calcul, este impresionantă (reamintim că valoarea maximă pentru 200 de ani a coeficientului respectiv este de 10).

11. Pe termen lung și numai așa abordăm aici problema – explicațiile celor arătate se coagulează în jurul poziției economiei românești față de economia țărilor vest-europene la momentele vizate.

11.1. Dacă urmărim, bunăoară, evoluția PIB-ului total românesc în perioada 1900-1998 vom constata că valoarea lui (în prețuri comparabile) a scăzut de peste 6,5 ori, iar pe locuitor de 2,8 ori. Ritmul mediu anual se înscria astfel într-o mărime de 1,9%, respectiv de 1,05%.

În UE, între aceleași date, indicele de scădere al PIB-ului total era de aproape 11845% și al PIB-ului pe locuitor de 777%.

În aceste condiții ritmul mediu anual de creștere, în primul caz era de 2,6% și în al doilea de 2,1%. Ceea ce însemna că țările din UE aveau o superioritate în privința ritmurilor de creștere față de mărimile corespunzătoare românești de 37% și respectiv de 100%.

Avansul de creștere este, vădit lucru, de partea celorlalte țări vest-europene, economia noastră acuzând o apreciazabilă rămânere în urmă.

11.2. Acest lucru însemna implicit o mărime sensibilă a decalajelor existente între nivelul românesc și cel atins în medie de țările vest-europene. Este concludent că în 1900 PIB-ul pe locuitor în medie atins de țările UE era de peste două ori mai mare decât cel românesc, în 1913 de 3,1 ori, în 1950 de 4 ori și în

1998 de 6,7 ori mai mare. Decalajele absolute erau însă mult mai mari. Exprimate în alți termeni cifrele de mai sus duc la concluzia că PIB-ul românesc pe locuitor reprezenta față de PIB-ul pe locuitor în UE 45% în 1900, 32% în 1913, 25% în 1950 și 15% în 1998.

11.3. Înapoierea economică a României de la începutul veacului nu numai că se menține dar, dimpotrivă, relativ crește, amplificând astfel diferențele substanțiale de productivitate față de venitul continentului nostru. Faptul își va pune direct amprenta asupra importurilor de produse cu valoare adăugată mare și foarte mare și asupra exporturilor cu valoare adăugată mică și foarte mică. Problema prețurilor și mai concret a factorilor prețurilor într-o economie ca a României și a țărilor apusene apare astfel ca inexorabilă. Chestiunea s-a pus cu acuitate încă în secolul trecut, la noi luând o amploare deosebită la începutul veacului al XX-lea. Preocuparea cercurilor politice și de afaceri din România de atunci pentru industrializarea țării reflectă tendințele epocii. Excedentele balanțelor comerciale de atunci se obțineau totuși prin exporturi masive de cereale și parțial petrol – singurele resurse de care România dispunea la acea dată pentru export. Mai târziu asemenea resurse disponibile au dispărut. Mai întâi cerealele, în perioada interbelică și apoi petrolul și derivatele sale, după război.

Astfel că perioada de tranziție contemporană reclamă stringent soluții capitale de restructurare a economiei potrivit cerințelor europene actuale și noilor posibilități interne de valorificare superioară a noi resurse pentru export.

Addenda^x : 1938

1. În ajunul celui de-al doilea război mondial România prezenta o economie europeană marginală, periferică. Venitul ei național total se situa pe locul XI între 20 de țări europene, dar calculat pe locuitor, ea se situa pe locul XVIII în rândul aceluiași număr de țări.

2. La acel moment istoric economia țării noastre acuza o mai redusă deschidere spre exterior decât înainte de primul război mondial și implicit de situația existentă la sfârșitul secolului. Raportul între comerțul exterior total și venitul național se înscria într-o valoare de 19,5%, din care exportul de 10,5% și importul 9%. Efortul românesc notabil depus în anii interbelici de trecere spre modernizarea țării prin accentuarea măsurilor protecționiste, a dus, în final, la situația arătată.

3. După valoarea totală a comerțului ei exterior România se situa, între 22 de țări europene, pe locul XVI. În importuri țara noastră ocupa locul XVII, iar în exporturi locul XV.

3.1. Comerțul exterior total al României în 1938 reprezenta 1,2% din același comerț al celor 22 de țări europene. Importurile dețineau o pondere de 1,0%, iar exporturile de 1,5%.

4. Tot în acel an, România avea relații comerciale externe cu majoritatea țărilor grupate azi în UE. Comerțul ei exterior total se desfășura în proporție de 87,9% cu țările pomenite. La import ponderea era de 88,9%, iar la export de 86,2%. Mărimile atestă, fără putință de tăgadă, tendințele pe termen lung deja semnalate mai sus.

5. Informațiile referitoare la balanța comercială sunt și ele relevante.

5.1. În 1938 comerțul nostru exterior prezenta un sold pozitiv - pe total - de peste 2,3 mld. lei, rezultat din contul activ de 5,6 mld. și contul pasiv de 3,3 mld. lei. Țările vest-europene, integrate în UE figurau în evidențele românești de profil cu un sold pozitiv total reprezentând cca 43% din cel pe ansamblul comerțului exterior. Față de soldul excedentar total țările europene, azi integrate, reprezentau 56%, iar cel deficitar - 65,5%.

5.2. Pe țări, situația o consemnăm în tabelul următor.

Tabelul nr. 1

Balanța comercială a României pe țări vest-europene (UE) - 1938 -

Țările	Excedent		Deficit	
	Mii lei	%	Mii lei	%
Anglia	856965	27,3	-	-
Austria ¹	-	-	-	-
Belgia – Luxemburg	-	-	398421	18,7
Danemarca	185815	5,9	-	-

^x Aici redăm pe scurt situația existentă într-un an de "vârf" al economiei românești interbelice. Materialul înmănunchiază rezultatele unui efort național întins pe decenii și prefigurează tendințele actuale.

¹ Inclusă la Germania.

Țările	Excedent		Deficit	
	Mii lei	%	Mii lei	%
Finlanda	20688	0,6	-	-
Franța	-		438060	20,5
Germania	-		1200549	56,1
Grecia	1243431	39,6	-	
Italia	409977	13,1	-	
Olanda	-		67315	3,2
Portugalia	-		23301	1,1
Spania	422879	13,5	-	
Suedia	-		8205	0,4
Total țări enumerate	3139756	100	2135851	
Total general	5604973		3258728	

5.3. Ce anume rezultă din aceste date?

5.3.1. Balanța comercială a țării s-a soldat cu sume pozitive într-un număr de șase țări, din treisprezece investigate, în ordine descrescătoare, acestea fiind: Grecia, Anglia, Spania, Italia, Danemarca și Finlanda.

5.3.2. Alte șapte țări prezentau un sold deficitar, în aceeași ordine descrescătoare fiind: Germania, Franța, Belgia-Luxemburg, Olanda, Portugalia și Suedia. Concluzia ce se degajă este că, sub acest aspect rezultativ, comerțul exterior al României din ajunul celui de-al doilea război mondial se apropie mai mult de situația existentă înainte de primul război mondial și mai puțin de cea de la finele secolului al XX-lea.

6. Este adevărat că structural economia românească interbelică cunoscuse prefaceri importante față de situația din trecut. Să amintim, fie și numai faptul că ponderea industriei în venitul național crește de la 15% (1921) la 38% (1938), și de reducerea ponderii agriculturii în același indicator sintetic de la 60% (în 1921) la 42% (în 1938).

6.1. Importurile rămăneau în continuare să fie dominate de fabricate, cu mare valoare adăugată încorporată. Iar exporturile la produse cu relativ mică valoare adăugată. De altfel, tradiționalul export românesc antebelic predominant de cereale (60-70%) se reduce drastic (cca 25%), urcând în schimb produsele petroliere (cu 40%). Metaforic vorbind, România, din "grânarul Europei" ajunge în anii interbelici la rolul de "găzar al Europei".

Datele din tabelul următor atestă convingător acest lucru.

Tabelul nr. 2

Structura importurilor și exporturilor românești în 1938 - Produse reprezentative -

IMPORT		EXPORT	
Produse	% din total	Produse	% din total
Metale și lucrări de metal	21,6	Petrol și produse petrolifere	43,3
Mașini și instrumente mecanice	19	Cereale	24,4
		Legume și derivate	11,4
Textile	15,2		
TOTAL din import general	55,8	TOTAL din export general	79,1

6.2. Astfel de produse, atât la import, cât și la export, proveneau și se îndreptau în proporție de 80-90% din și spre țările vest-europene (UE). Cele mai importante erau: Germania, Anglia și Franța.

Anexă

COMERȚUL EXTERIOR AL ROMÂNIEI 1900-2000

(mil. \$ SUA)

Anii	Export	Import	Total	Sold
1900	56	43	99	13
1901	71	58	129	13
1902	75	57	132	18
1903	71	54	125	17
1904	40	62	102	-22
1905	91	67	158	24
1906	98	84	182	14
1907	111	86	197	25
1908	76	82	158	-6
1909	93	74	167	19
1910	123	82	205	41
1911	138	114	252	24
1912	128	128	256	-
1913	134	118	252	16
1914	90	101	191	-11
1915	114	66	180	48
1919	6	200	206	-194
1920	64	127	191	-63
1921	93	137	230	-44
1922	95	83	178	12
1923	118	94	212	24
1924	140	129	269	11
1925	140	144	284	-4
1926	197	191	288	6
1927	228	203	431	25
1928	165	193	358	-28
1929	179	177	356	2
1930	170	137	307	33
1931	132	94	226	38
1932	100	72	172	28
1933	100	83	183	17
1934	125	121	246	4
1935	164	106	270	58
1936	178	104	282	74
1937	261	168	429	93
1938	157	136	293	21
1939	218	186	404	32

Anii	Export	Import	Total	Sold
1940	179	134	313	45
1941	201	149	350	52
1942	257	219	476	38
1943	347	457	804	-110
1944	258	206	464	52
1945	6	24	30	-18
1946	26	51	77	-25
1947	39	61	100	-22
1948	149	125	274	24
1949	193	194	387	-1
1950	212	243	455	-31
1951	263	273	536	-10
1952	304	364	668	-60
1953	366	463	829	-97
1954	369	388	757	-19
1955	422	462	884	-40
1956	444	402	846	42
1957	411	492	903	-81
1958	468	482	950	-14
1959	522	502	1024	20
1960	717	648	1365	69
1961	793	815	1608	-22
1962	818	941	1759	-123
1963	915	1022	1937	-107
1964	1000	1168	2168	-168
1965	1102	1077	2179	25
1966	1186	1213	2399	-27
1967	1395	1546	2608	-151
1968	1469	1609	3078	-140
1969	1633	1741	3374	-108
1970	1851	1960	3811	-109
1971	2101	2103	4204	-2
1972	2599	2616	5215	-17
1973	3738	3505	7943	233
1974	4874	5144	10018	-270
1975	5341	5342	10683	-1
1976	6138	6095	12233	44
1977	6979	7018	13997	-39
1978	8237	9087	17324	-850
1979	9724	10915	20639	-1191
1980	11401	13200	24601	-1799
1981	11180	10978	22158	202
1982	9848	8323	18271	1525

Anii	Export	Import	Total	Sold
1983	9847	7648	17495	2199
1984	9898	7729	17627	2169
1985	10173	8401	18574	1772
1986	9763	8084	17847	1679
1987	10492	8313	18805	2179
1988	11392	7643	19035	3749
1989	10468	8436	18922	2050
1990	5775	9202	14977	-3427
1991	4266	5793	10059	-1527
1992	4363	6260	10623	-1897
1993	4892	6522	11414	-1630
1994	6151	7109	13260	-958
1995	7910	10278	18188	-2368
1996	8084	11435	19519	-3351
1997	8431	11280	19711	-2849
1998	8300	11821	20120	-3521
1999	8505	10392	18897	-1887
2000	9000	10500	19500	-1500

Bibliografie selectivă

- Băicoianu, C.I., *Istoria politicii noastre vamale și comerciale*, vol.I-II, București, 1904-1907.
- Cioriceanu, D., *Roumanie économique et ses rapports avec l'étranger de 1860-1915*, P. 1928.
- Dobre, Gh. (ed.), *Economia României în context european 1938*, București, 1996.
- Dobre, Gh., *Economia modernă și contemporană a României*, București, ed. I 1995, ed. II 1996.
- Ghișa, Vasile V.; Păunescu, Gheorghe A., *Parteneriatul comercial extern al României 1900-2000*, vol. I-II, București, 2001.
- Mitchell, B.R., *European Historical Statistics, 1750-1970*, L.1975.
- Sută, M. ș.a., *Istoria comerțului exterior românesc*, București, 1996.
- ***, *Annuaire statistique international*, Génève, 1926-1930.
- ***, *Anuarul statistic al României: 1909, 1912, 1915-1916, 1922-1940, 1958-2000*.
- ***, *Comerțul exterior al României 1871-1942*.
- ***, *Enciclopedia României vol. IV (1940)*.
- ***, *Statistique du Commerce International*, Génève, 1933, 1936-1938.